

Motion till riksdagen 2017/18:4006

av **Caroline Szyber m.fl. (KD)**

med anledning av prop. 2017/18:121 Modernare adoptionsregler

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår förslaget om att sambor ska kunna adoptera.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor hos vilka barnet har varit eller är familjehemsplacerad ska kunna prövas som adoptivföräldrar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sambor vid styvbarnsadoption ska kunna prövas som adoptivföräldrar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen avslår förslaget om att en person som är gift eller sambo ska kunna adoptera ensam om den andra maken eller sambon befinner sig på okänd ort eller är varaktigt förhindrad att adoptera till följd av psykisk sjukdom eller annat liknande förhållande.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnets rätt att yttra sig i adoptionsutredningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vuxenadoption och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enskild adoption och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket och lagstiftningen i syfte att få till mer likvärdiga medgivandeutredningar vid adoption och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i större utsträckning möjliggöra adoption för familjehemsplacerade barn och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Med propositionen Modernare adoptionsregler (prop. 2017/18:121) presenterar regeringen förändringar av regelverket för adoption. En uttrycklig målsättning för regeringen och utredningen är att stärka barnrättsperspektivet och skapa bättre förutsättningar för ett effektivt förfarande som uppfyller högt ställda krav på rättssäkerhet. Det är en mycket lovvärd ambition, anser Kristdemokraterna. Regeringen uttrycker sig också vilja modernisera regelverket och framhåller att dagens lagstiftning är ålderdomlig. Kristdemokraternas utgångspunkt är att vuxna inte har rätt till barn men att barn däremot har rätt till föräldrar. I de fall då de biologiska föräldrarna av någon anledning inte kan ta hand om sitt barn är det viktigt att hitta en ny stabil familjemiljö där barnet kan få trygghet, omsorg och kärlek. Barn som av något skäl saknar sina föräldrar befinner sig av naturliga skäl i en särskilt utsatt situation jämfört med andra barn. Därför är det av största vikt att alla lagar som fattas kring adoption utgår från ett strikt barnrättsperspektiv, inte ett vuxenperspektiv.

Att lagstiftningen ska moderniseras får därmed inte överskugga målsättningen att alltid sätta barnens bästa i centrum.

Sambors möjlighet att adoptera

Regeringen föreslår att sambor ska kunna adoptera på samma sätt som gifta par. Några av remissinstanserna samt en av experterna i utredningen avslår förslaget. Maarit Jäntere-Jareborg, som är professor i internationell privaträtt och internationell processrätt vid juridiska institutionen vid Uppsala universitet och som lagt ett särskilt expertyttrande till utredningen, underkänner förslaget att ge sambor möjlighet att adoptera utifrån att ”det bortser från verkligheten och barnets behov av trygghet”. Flera andra remissinstanser reser invändningar mot möjligheten för sambopar att adoptera med utgångspunkt från den sämre juridiska tryggheten för barn samt vikten av stabilitet i de sökandes relation. Vissa resonerar kring behovet av tidsgräns för hur länge ett par ska ha bott tillsammans.

Några remissinstanser påpekar att förslaget strider mot 1993 års Haagkonvention eftersom den kräver att sökande är gifta. Därmed strider också föreliggande förslag mot principen om barnets bästa. Kristdemokraterna delar remissinstansernas uppfattning att förslaget strider mot Haagkonventionen, och därmed principen om barnets bästa, samt att adoptivbarns juridiska trygghet försämras. Även om samboförhållanden är mycket vanliga och många barn växer upp med föräldrar som är sambor är det ändå en juridisk skillnad mellan att vara sambo och gift. Detta har därför betydelse för adoptioner då dessa barn befinner sig i en särskilt utsatt situation, vilket gör att deras behov och bästa inte kan bedömas på samma sätt som för barn i allmänhet. Kristdemokraterna avvisar därmed förslaget om att sambopar ska kunna adoptera. När det gäller möjlighet att adoptera nationellt bör det finnas en möjlighet för sambopar att prövas under förutsättning att barnet är eller har varit familjehemsplacerat samt vid styvbarnsadoption. I de fallen är det faktum att barnet redan har en relation till föräldrarna tyngre vägande.

Möjligheter att adoptera ensam

I strid med utredningen Modernare adoptionsregler (2009:61) som föregått propositionen föreslår också regeringen att gifta eller sambor ska kunna adoptera

ensamma om den andra maken/makan/sambon befinner sig på okänd ort, samt om den andra maken/makan/sambon är varaktigt förhindrad att adoptera till följd av psykisk sjukdom. Utredningen ville utifrån barnperspektivet snarare ta bort möjligheten även för gifta att adoptera när ena partnern lider av psykisk sjukdom. Utredningens förslag har också tillstyrkts av flera remissinstanser, såsom Barnombudsmannen och Rädda Barnen. Kristdemokraterna delar utredningens och flera remissinstansers uppfattning om att det inte ska vara möjligt att adoptera ensam om den andra maken/makan/sambon befinner sig på okänd ort eller när den andra maken/makan/sambon lider av psykisk sjukdom eller annat liknande förhållande. Utgångspunkten vid adoption måste alltid vara barnets bästa. Barn som lever med en förälder med psykisk sjukdom utgör en riskgrupp. Precis som exempelvis Barnombudsmannen lyfter fram så menar vi att förslaget har ett renodlat föräldraperspektiv.

Barnets yttranderätt

Regeringens föreslår också en lagreglering av barnets rätt att ”få information” och rätten att ”ges möjlighet att framföra sina åsikter” i frågor som rör adoption. Därmed förtydligas och skärps barns rätt att komma till tals i adoptionsutredningen, men väl i domstol är det bara den sökande och barnets föräldrar som ska ges tillfälle att yttra sig. Detta är otillfredsställande. För att svensk lag ska garantera barnets rätt att komma till tals genom hela adoptionsprocessen måste även barnet ges rätt att, om det så önskar, yttra sig inför den domstol som har att fatta beslut om adoptionen.

I likhet med remissinstanser som Rädda Barnen anser vi alltså att lagförslaget behöver omarbetas så att barnets rätt att själv få yttra sig om adoptionen stärks och att den rätten garanteras genom hela adoptionsprocessen. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Särskilda regler för vuxenadoption

En vanlig situation vid vuxenadoption är att en person som vuxit upp som familjehemsplacerad senare i livet vill bli adopterad av sina familjehemsföräldrar. Det blir ett sätt att få juridisk bekräftelse på det som man betraktar som sin verkliga familj.

Om en tidigare familjehemsförälder längre fram i livet går in i en ny relation blir det dock bara tillåtet med vuxenadoption om båda personerna adopterar. Det kan dock framstå som främmande för den som ansöker om vuxenadoption, eftersom personen inte har vuxit upp med familjehemsföräldrarnas nya partner. De känslomässiga banden existerar inte på samma sätt. Vi anser att regeln om att personer i parrelationer bara får adoptera gemensamt inte nödvändigtvis är lika motiverad när det gäller vuxenadoption. Det bör övervägas om det i särskilda fall ska vara möjligt för en vuxen att ansöka om att bli adopterad av enbart den ena personen i en parrelation, förutsatt att personens partner ger sitt medgivande.

Enskild adoption

Regeringen gör i sitt förslag bedömningen att inte begränsa möjligheterna till enskild adoption. Detta står i kontrast till en majoritet av remissinstanserna, vilka i stället tillstyrker utredningens förslag att begränsa möjligheterna till enskild adoption. Utredningen framhåller den generellt bättre kvalitet som auktoriserade adoptionssammanslutningar håller i sina adoptionsutredningar. Kristdemokraterna

finner inte skäl att riskera en sämre kvalitet i adoptionsutredningar och föreslår att tillstånd till enskild adoption endast ska lämnas enligt de restriktioner som utredningen föreslår.

Medgivandeutredningar

För att gå vidare med en adoptionsansökan behövs ett medgivande från hemkommunen. Innan utredningen startar måste man även gå en obligatorisk föräldrautbildning. Syftet med utbildningen är att ge deltagarna eller blivande adoptivföräldrar möjlighet att noga tänka igenom vad de tar för beslut och bli medvetna om den extra sårbarhet som det kan innebära för ett barn att vara adopterat.

Den som vill påbörja en medgivandeutredning för adoption lämnar därefter in en ansökan. För de som uppfyller grundkraven för att bli adoptivföräldrar gör socialtjänsten sedan en utförlig utredning för att bedöma möjligheterna att ta hand om ett barn. Barnets bästa måste nämligen alltid komma i första hand.

Därefter följer även behandlingen av själva utredningen; en dåligt genomförd utredning kan minska en familjs chans att få adoptera. Därför är det av största vikt att utredningarna håller en hög kvalitet. Lika viktigt är det att utredningarna är likvärdiga över hela landet.

Tyvärr har det visat sig att utredningarna ofta är av skiftande kvalitet. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har t.ex. uppmärksammat kommuner som brustit i kvalitet när det gäller medgivandeutredningar. IVO har också lyft fram det faktum att små kommuner ofta har svårt att hålla den höga kompetens som behövs inom området. Även adoptionsbyråer har påtalat att kvaliteten skiftar alltför mycket mellan olika kommuner och att det ibland saknas nödvändig kompetens.

Adoption av familjehemsplacerade barn

Det kan finnas flera olika anledningar till att barn placeras utanför sin egen familj, bl.a. att föräldrarna har brustit i sin förmåga att garantera en trygg och god uppväxt på grund av missbruk eller svår och långvarig sjukdom. Det offentliga ansvar är särskilt stort för barn som har placerats utanför sin egen familj. Därför är det angeläget att stabilitet och långsiktighet kan säkerställas för placerade barn. Samhällets stöd och insatserna för dessa barn måste stärkas. Vi anser att möjligheten till adoption ska övervägas i större utsträckning när placeringen pågått en viss tid. Inför en eventuell adoption bör de blivande adoptivföräldrarnas vilja och lämplighet utredas. Vid alla sociala insatser som berör barn ska barnet ha också ha rätt att framföra sin åsikt och det ska vara en del av beslutsunderlaget.

Höjt adoptionsbidrag

När adoptionsbidraget infördes uppgick det till 50 procent av genomsnittskostnaden för adoption. Kostnaderna har dock, enligt Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), ökat kraftigt på grund av ökade vårdkostnader, ökad kontroll av adoptionsverksamheten och längre vistelsetider för att hämta barnet. Adoptionsbidraget har därför urholkats. Kristdemokraterna har länge föreslagit en höjning av adoptionsbidraget för att i större utsträckning täcka de faktiska kostnaderna kring adoptionen och för att förhindra att ekonomiskt svaga grupper helt utestängs från möjligheten att adoptera. Enligt ISF låg den genomsnittliga kostnaden för adoption av ett barn under 2014 på 230 000 kronor

inklusive resekostnader och uppehälle. Kristdemokraterna har därför föreslagit en höjning av adoptionsbidraget från 75 000 kronor till 90 000.

Stöd för att söka sina rötter

Utländska adoptioner har förekommit i Sverige som en av samhället sanktionerad verksamhet sedan 1960-talet. Gruppen adopterade från utlandet är i dag ca 50 000 personer. Ungefär hälften av dem är nu vuxna.

Att vara adopterad innebär att ha en ”dubbel bakgrund”. En del adopterade tänker knappt alls eller sällan på sitt ursprung, men för de flesta kommer, under olika perioder i livet, tankar och funderingar kring ursprung och rötter. En del gör en s.k. återresa till ursprungslandet för att lära känna landet, kulturen och människorna i stort. Några söker mer aktivt information om sin bakgrund, inte sällan med önskan om att träffa sin ursprungsfamilj. Enligt forskning söker hälften av de adopterade information om sin bakgrund. Rotlöshet och separationsångest (på grund av fler tidiga separationer i adoptionsprocessen) är något många adopterade kan behöva hantera. Att känna sina rötter, så långt det är möjligt, och söka sin bakgrund kan därför ge trygghet och inre välmående för många adopterade. Att unga adopterade är överrepresenterade vad gäller psykisk ohälsa är ett välkänt faktum.

Tidigare fanns det möjlighet inom ramen för adoptionsorganisationerna att hjälpa adopterade att söka sina rötter. Den kraftiga nedgången av antalet utlandsadoptioner sedan början av 2000-talet har inneburit färre tjänster och därmed mindre möjlighet för organisationerna att bistå med råd och stöd. På den tidigare Myndigheten för internationella adoptionsfrågor (MIA) inrättades en tjänst för att svara på frågor om ursprung. Detta svarar dock inte upp till det behov som finns hos de adopterade, något som adoptionsorganisationerna har påtalat. Ansvaret är numera överflyttat till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF). De bör fullfölja detta arbete och dimensionera det så att de kan ge konkret hjälp med röttersökning samt möjlighet till information och stödsamtal.

Caroline Szyber (KD)

Jakob Forssmed (KD)

Aron Modig (KD)

Larry Söder (KD)

Penilla Gunther (KD)

Robert Halef (KD)

Erik Slottner (KD)